

Порядок врегулювання сумнівної, безнадійної заборгованості по померлим позичальникам

Банком було видано кредит фізичній особі. Через деякий час фізична особа померла, встигнувши повернути кредит та відсотки за ним тільки частково.

Чи переходять обов'язки з повернення кредитних коштів та відсотків за кредитом до спадкоємця даної фізичної особи?

У якому порядку банк повинен вимагати від спадкоємця погашення кредиту?

Не завжди спадкоємцю дістаються від спадкодавця одні лише матеріальні блага. Дана консультація є прикладом того, що спадкоємець може отримати від спадкодавця також і зобов'язання. Про те, яким чином і в якому порядку повинно відбуватися погашення зобов'язань за кредитним договором, укладеним згодом померлим спадкодавцем - читайте нижче.

1. Статтею 598 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) передбачено, що зобов'язання боржника припиняються частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом.

2. Як впливає з норм ст. 608 даного Кодексу, **зобов'язання припиняється смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним з його особою**, й у зв'язку з цим не може бути виконане іншою особою (відповідно успадковуються (а, отже, і не припиняються) тільки зобов'язання, які спадкоємець може виконати, та які чітко передбачені законом).

3. У розумінні ст. 1216 ЦКУ **спадкуванням** є перехід прав та обов'язків (спадщини) від померлої фізичної особи (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

4. Нормами ст. 1218 того ж Кодексу встановлено, що **до складу спадщини входять усі права та обов'язки**, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

5. Статтею 1219 ЦКУ **чітко визначено перелік прав та обов'язків**, які не входять до складу спадщини, серед яких визначаються також права та обов'язки, передбачені нормами ст. 608 даного Кодексу (тобто ті, що тісно пов'язані з особою спадкодавця).

6. Нормами ст. 1231 ЦКУ передбачено, що **до спадкоємця переходить обов'язок**:

- відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була завдана спадкодавцем;

- відшкодування моральної шкоди, завданої спадкодавцем, яке було присуджено судом зі спадкодавця за його життя;

- сплатити неустойку (штраф, пеню), **яка була при-суджена судом кредиторіві зі спадкодавця за життя спадкодавця**;

- відшкодувати у межах вартості рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ним у спадщину, майнову та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем,

Відповідно до аналізу наведених норм цивільного законодавства можна зробити **висновок** про те, що внаслідок смерті позичальника - фізичної особи, зобов'язання за кредитним договором припинилися частково на підставах, встановлених законом (зокрема, положеннями ЦКУ про спадкування).

При цьому до спадкоємця переходять зобов'язання з повернення банку заборгованості за основним боргом та нарахованими відсотками **на момент смерті**. Припиняються зобов'язання щодо повернення кредиту частинами, відповідно до встановленого графіка (ст. 1282 ЦКУ), припиняється подальше нарахування відсотків (оскільки ст. 1218 ЦКУ визначає, що до спадкоємця переходять права та обов'язки, які належали спадкодавцю на момент смерті), а сплата нарахованих після смерті відсотків - це обов'язки, що виникли після смерті.

Крім того, підтвердженням цієї позиції є норма ст. 1231 ЦКУ, що встановлює чіткий перелік правочинностей, що переходять до спадкоємця, і серед яких відсутній його обов'язок в частині сплати відсотків, нарахованих після смерті спадкодавця.

Відповідно до вищезазначеного вважаємо, що:

1. Зобов'язання за кредитним договором припиняються частково.

2. До спадкоємців переходять зобов'язання щодо повернення основного боргу та відсотків, **нарахованих на момент смерті спадкодавця**, і вимоги банку в подальшому до спадкоємців щодо їх сплати є цілком обгрунтованими.

3. Нарахування відсотків за кредитним договором після смерті позичальника припиняється.

4. Здійснювати нарахування відсотків можна тільки у разі домовленості зі спадкоємцем про розстрочку виплати зобов'язань спадкодавця (рефінансування за допомогою укладання іншого кредитного договору).

Відповідно до положень статей 1281 та 1282 ЦКУ кредиторів померлого позичальника - спадкодавця необхідно протягом 6 місяців (від дня, коли кредитор дізнався або міг дізнатися про відкриття спадщини) пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину, незалежно від настання строку вимоги. При цьому, спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю (але в розмірі, що не перевищує вартість одержаного у спадщину майна), і тільки у разі невиконання спадкоємцями вимоги кредитора (про погашення боргу) останній має право звернутися з позовом до суду про стягнення боргу в судовому порядку.

Саме звернення банку до суду з позовом до спадкоємця (спадкоємців) про стягнення забор-

гованості, причому в розмірі, що існує на дату звернення з позовом, надасть банку можливість врегулювати заявлену в позові суму боргу в порядку ст. 12 Закону України від 28.12.94 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств». Направлення ж банком виключно вимоги на адресу спадкоємця (спадкоємців) про сплату заборгованості померлого позичальника не дає банку права податкового врегулювання цієї заборгованості.

Також слід враховувати, що кошти, які надходять від спадкоємців з метою погашення боргу (за умови, що примусові заходи зі стягнення боргу із спадкоємців банком не застосовувалися), є добровільно сплаченими, тому повинна застосовуватись черговість погашення, що встановлена кредитним договором.

Михайло КУРОЧКА

*партнер ЮК «Кей Пі Ді Міст»
(група компаній «КПД Консалтинг»)*

Товарна біржа: чи може неприбуткова організація стати платником єдиного податку?

Відповідно до вимог чинного законодавства засновниками зареєстрована товарна біржа.

На практиці в нашому регіоні дані суб'єкти господарювання реєструються як платники єдиного податку, тому засновники наполягли на поданні письмової заяви до органу державної податкової служби за місцем державної реєстрації для переходу в 2009 році на спрощену систему оподаткування.

Враховуючи той факт, що згідно зі спеціальним законом товарні біржі мають статус неприбуткової організації, мене, як бухгалтера на такому підприємстві, хвилює питання: чи не буде порушено норм законодавства, якщо такий суб'єкт господарювання буде платником єдиного податку? Чи існують які-небудь особливості ведення податкового та бухгалтерського обліку в такій організації?

На нашу думку, такі сумніви небезпідставні й ось чому.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва встановлена Указом Президента України від 03.07.98 р. № 727 (у редакції Указу Президента України від 28.06.99 р. № 746/99) (далі - Указ).

Згідно з п. 7 даного документа дія цього Указу не поширюється на:

- суб'єктів підприємницької діяльності, на яких поширюється дія Закону України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» в частині придбання спеціального патенту;

- довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи;

- суб'єктів підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам - учасникам та засновникам даних суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищують 25 відсотків;

- фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи і здійснюють торгівлю лікєро-горілчаними та тютюновими виробами, пально-мастильними матеріалами;

- спільну діяльність, визначену пунктом 7.7 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».